

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך כב, תשל"א

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מאדם ועד תולעת

לקט פתגמים על החי בספרותנו (המשך)

סנונית. דרור

דרור אחת לא תביא את האביב

(י"ל פרץ, "במשכנות עוני", ספורי מעשיות, עמ' לא).

דרור אחד לא תבשר האביב

(דוד כהנא, "האסיף", תרמ"ז, סי' מח).

דרור אחד שבא במוקדם – עדיין אינו מבשר את האביב

(מנחם עוז, "עדות", טבת תש"ו, עמ' 101)

פיצד אומר אהרנוביץ? אין דרור אחד מביא את האביב,
נחפה ונקוה לדרורים הבאים

(שמעון קושניר, "בכור מכורה", עמ' 56)

...ציפורי-דרור הללו מביאות אתן את האביב תמיד

(ש' צמח, "ז'נט", עמ' 101)

ובכל מקום

ציפורי-דרור הללו מביאות אתן את האביב גם בתקופת טבת

(הוא, שם, עמ' 107)

אין סנונית אחת עושה את האביב

(אמה ליון-תלמי, "לעת אהלים", ע" 149)

אבל אין סנונית אחת עושה אביב

(דב סדן, "אבני זכרון", עמ' 30)

סנונית אחת איננה מביאה את האביב, קפדן אחד אינו מנקה

את ירושלים, וגרדון אחד אינו גואל את העם

(נתן שחם, "אבן על פי הבאר", עמ' 175)

ואם היה מי שמצפוננו הטרידו, והוא יצא בדלת שנכנס בה,

הרי היה פסגונית האחת, שלא זו בלבד שלא עשתה אלא גם לא בישרה את האביב (דב סדן, "אבני בדק", עמ' 237)

אין סגנויות בודדות מביאות את הקיץ

(י"א זיידמן, "פתגמים בספרות החדשה", "הצופה", ט"ז ניסן, תש"ב)

שלוש סגנויות מבשרות את האביב

(נתן שחם, "אבן על פי הפאר", עמ' 269)

הדבר התחיל בזה, שלמקומנו הגלג מעיר-הפלך עלמה צעירה אחת, שנחשדה בפעולה אסורה, זו היתה אחת מאותן הצעירות, שהיו מתגלות בימים ההם בעירות היהודיות פסגויות הראשונות המבשרות את בוא האביב

(י"ד ברקוביץ, "יודי", כתבי, ח"א, עמ' צה)

חייל אחד אינו יוצר מערכה

(אמה לוי-תלמי, "לעת אהלים", עמ' 106)

דרפו לומר: המאירים השמים בכוכב אחד?

(יוחנן טברסקי, "לפידים בלילה", קול במדבר, עמ' 13)

איין שוואלב קען קיין זומער ניט מאכען (3619); עי' י' דודון, אוצר המשלים והפתגמים ס' 870; י' כהן, "זה לעומת זה", ס' 7117. 844.

ס ר ט נ

רק סרטן ילך אחורנית, ולא בן-אדם אדון-הדעת

(פרץ סמולנסקין, נקם ברית)

צוריק גייען ראקעס (= אחורנית הולכים סרטנים), ש' איינהורן, משלי-עם ביידיש, ס' 720.

ע די ף

אבל טוב פת חרבה ושלף היא, מברבורים אבוסים ושלאחרים הם (מנדלי, "האבות והבנים", כ"ג, כל כתבי, עמ' מב)

...איך המשל אומר: מוטב ציפור אחת ביד ממאה עופות בארץ... (י' בורלא, "אשתו השנואה", דביר-מסדה, עמ' 54).

...אוהב היה לשבץ את שיחתו בפתגמי הפילוסופים, וכך אמר: כבר פתוב בספר משלי שלמה, טוב יונה צליה לסעודת מחר מבית מלא פגרי עורבים

(שי' ענן, "סמוך ונראה", פרקים של ספר המדינה, פ"ד, עמ' 284)

ומוטב יונה ביד מאשר פרס בשמים

(רבקה אלפר, "קורות משפחה אחת", עמ' 81)

מוטב לי להיות זבוב עף ממאה אנשים זוחלים על גחון

(יורם קניוק, "היורד למעלה", עמ' 46)

"שקולה בעיניי פרדה אחת שבעה פגד תריסר בחורי ישראל רעבים - היינו רעבים למיסטיקה, אי-והו"

(נתן ביסטריצקי, "ימים ולילות", הפעמון, עמ' 9)

העניים בכלל יבכרו את העורב בידיים על הגשר בשמים

(א-ל לוינסקי, כתבי, פ"א, עמ' 18)

...טוב עצם בידך מאון בסיר רעך, וטוב פבשה קרובה

מעגל רחוק ממך, וטוב ציפור אחת בידך מאלף ציפורים מעופפות. (יוסף אריכא, סנחריב ביהודה, עמ' 184)

... אז אני עונה: מוטב שאגוע מאה פעמים ברעב

בארץ-ישראל שלי, מאשר אהיה מסב על סיר הבשר בעדן, רוטט ונרעד לקול עלה נידף

(יפרח חביבי, עתודות, הדואר" גלי 1694)

... ויזכור את שאמר החכם מכל האדם: "טוב ארחת ירק

ואהבה-שם משור אבוס ושנאה-בו". (משלי, ט"ו, יז). והרי

ידוע, שמלבד הפשט הפשוט, דרשו דרשתם חז"ל: טוב

ארוחת ירק ואהבה שם, זה ארץ-ישראל, משור אבוס
ושנאה בו - זה הגלות...

(חנוך שכטר, "שתי ערים", עמ' קפב-ג)

בעסער איין קוה אין שטאל, איידער צעהן אין פעלד (496); סנונית
שביד טובה מחסידה הפורחת באויר (י' פנחסי, א' עמנואלי,
"משלי עם בפי יהודי בוכארה", "רשומות", ס"ח, תש"ו, עמ' 21);
י"ה, "מבחר פתגמים" סי' 145; ח' ריכמן, "פתגמים ומכתמים",
עמ' 357; י"ח טב"וב, אוצר המשלים והפתגמים, סי' 1467; י' כהן, "זה
לעומת זה", סי' 210.

עוף

"חתול או אינדיק", (תרנגול-הודו) משיב אביה בצחוק,
"העיקר שיש עוף לשבת"
(רחל איתן, "ברקיע החמישי", עמ' 208)
א קאץ אדער אן אינדיק, אבי א עוף אויף שבת (224).

עז

על עץ כפוף מקפצות העזים
(חיים גראדה, שבתותיה של אמא, תר' ש' שנהוד, עמ' 12)
כשהעז נמוכה היא, כל הגדרות מקפצות עליה
(ח' הוז, "דלתות נחושת", עמ' 199)
אויף א יונגען בוים שפרינגען אלע ציגן (32); ש' איינהורן, סי'
228; עי' ש' תודר, "הגוקד", תמוז תשכ"ד.
"מנחה אינה עז, אין דרכה להזיק"
(שלום עליכם תר' יד"ב, "יוסילי הזמיר", עמ' קב)
מינחה איז ניט קיין ציג, זי וועט ניט אנטלויפן (ג' סטוטשקוב,
"דער אוצר פון דער יידישער שפראך", סי' 619, עמ' 727); ש'
איינהורן, "משלי עם ביידיש", סי' 291.